

Statsbanerne, og vi maatte have en særlig Forhandling med Statsbanerne netop for at faa Tørvene bort. Kom de ikke bort, naar de var tørre, vilde hele Tørvefabrikationen gaa i Staa og store Værdier gaa tabt for ikke at tale om, at Befolkningen ikke havde Udsigt til at faa det nødvendige Brændsel.

At Brunkulsproduktionen faktisk var hørt op, og at det var ganske umuligt for de Folk, der havde noget med den at gøre, at naa nogen Vegne, skal jeg give et Eksempel paa. I Begyndelsen af Maj mødte Repræsentanter for Brunkulsproducenterne i Brændselsnævnet, og ifølge Nævnets Protokol var Forholdet følgende: „Klokken 2 mødte som Repræsentanter for en Sammenlutning af Ejere af Brunkulslejer Overretssagfører J. C. Hald, Entreprenør Neukirch og Jensen-Fasterholt. De ønskede Oplysninger om, hvorledes deres Stilling fremtidig blev, om der blev Maksimalpriser paa Brunkul eller ej, og om Staten vilde skaffe Spor. De fortalte, at nu var praktisk talt al Brunkulsgravning ophørt, fordi det var umuligt at skaffe Plads til Kullene ved Stationerne og umuligt at skaffe Banevogne“. Det var den Besked, de paagældende gav Brændselsnævnet, altsaa, at de faktisk var ude af Stand til at fortsætte, fordi de kunde ikke føre Kullene frem til Stationerne; de, som de havde ført frem, laa paa Stationerne; og Statsbanerne kunde ikke modtage flere Kul paa Stationerne, der var ikke Plads til flere, og der var ikke Mulighed for at skaffe Vogne. Brunkulsproduktionen var da kørt fast. Jeg havde selv Lejlighed til at se det Plageri, som fandt Sted overfor Hestene i Brunkulsegnene i Begyndelsen af Maj, og det var alt andet end hyggeligt at se paa. Ofte havde Brunkulsproducenterne 7—8 km at transportere Brunkullene ind til nærmeste Jernbanestation ad ubanede ikke skærvelagte Veje, ad Hedeveje, og Hestene var ude af Stand til at trække de svære Læs. Paa det Tidspunkt herskede der saa betydelig Fodermangel i disse Egne, at det var øjensynligt, at man alene af den Grund var ude af Stand til at fremføre Kullene. Skulde der komme noget ud af Brunkulsproduktionen, maatte der skaffes Spor fra de paagældende Lejer ind til Jernbanestationerne, og det vilde saa ogsaa være nødvendigt at skaffe umaadelig Oplagsplads eller ogsaa at sørge for, at der blev tilvejebragt Banevogne, og det var umuligt i den kommende Tid, da man nødvendigvis først maatte sørge for at faa Tørvene bort fra Moserne. Det var for øvrigt ganske ringe Mængder, som var blevet opgravet, saa

ringe, at det i Forhold til de Krav, der skulde stilles til Produktionen, hvis den overhovedet skulde have nogen Betydning for Landets Forsyning, praktisk talt var betydningsløst.

De Folk, der havde med Brunkulsproduktionen at gøre, var selvfølgelig ikke alle af samme Lødighed; der var adskillige af dem, som hellere burde have holdt sig fra Spekulationen, og der var andre, om hvem det med Rette kan siges, at de var dygtige Folk, som vilde prøve Chancen, men saaledes som Forholdene nu en Gang var, var det umuligt for dem at opnaa noget ved egen Hjælp. Det var absolut nødvendigt for Staten at træde hjælpende til, hvis der paa nogen Maade skulde komme noget ud af Brunkulsproduktionen. Mange, jeg tør vel sige de fleste, men i hvert Fald en meget betydelig Del af de Folk, der havde indladt sig paa at grave Brunkul, havde til at begynde med meget ringe Begreb om, hvad Brunkul var. Jeg tror, det er den mildeste Forklaring, man kan give paa den Skødesløshed, hvormed Leveringen til dem, der ønskede at prøve Brunkullene, skete. I mange Tilfælde var det slet ikke Kul, der blev leveret, men Glimmerjord og Gytje, som ikke havde nogen som helst Brændselsværdi. Jeg kan saaledes oplyse, at tre Vognladninger Brunkul havnede her i København. Saa vidt jeg erindrer, var det Meningen, at de skulde have været eksporterede til Sverige, man vilde ogsaa lykkeligere vort Nabofolk med den Opdagelse, man havde gjort i de jyske Hedeegne. Vognladningerne kom imidlertid ikke til Sverige, de blev ført ud til et københavnsk Gasværk og prøvet der. Det viste sig, at det i det væsentligste var Jord, man havde villet sende ud af Landet, og en foretagen Prøve af Kullene paa det paagældende Gasværk viste, at de var ganske uanvendelige; saa vidt jeg erindrer, indeholdt de ikke mere end 1,100 Varmeenheder og var altsaa ikke i Stand til at brænde ved egen Hjælp.

Nu siger det ærede Medlem fra Give (N. C. Jensen), at Gasværkerne vilde ogsaa købe Brunkul — det ærede Medlem fremsatte i det hele taget en Række Paastande, som var mildest talt urigtige — og Meningen var, at vi havde forhindret Gasværkerne i at faa Brunkul. Det er ikke Tilfældet. Jeg søgte straks Forbindelse med forskellige Gasværker, idet jeg tænkte mig Muligheden af, at den Gas, der findes i Brunkul, kunde anvendes paa Gasværkerne; vi stod paa det Tidspunkt i den Situation, at vore Gasværker næsten ikke kunde skaffe sig de nødvendige Brændsels-